

نقش فرماندهان صف در نهادهای سازی رفتارهای حرفه‌ای پلیسی در دانشجویان دانشگاه علوم انتظامی امین

لطفعلی بختیاری^۱ و فریبا شایگان^۲

تاریخ دریافت: ۱۳۹۸/۱۲/۰۱

تاریخ پذیرش: ۱۳۹۹/۰۲/۰۶

چکیده

زمینه و هدف: بخشی از رسالت دانشگاه علوم انتظامی امین، آموزش رفتارهای حرفه‌ای به دانشجویان پلیس و نهادینه کردن این رفتارها در آنها است. اگرچه عوامل زیادی در امر نهادینه کردن این رفتارها دخیل هستند ولی نقش فرماندهان صف به دلیل ارتباط زیاد و تنگاتنگ با دانشجویان بسیار قابل توجه است؛ بر این اساس پژوهش حاضر به بررسی نقش فرماندهان صف در نهادینه شدن رفتارهای حرفه‌ای پلیسی در دانشجویان پرداخت.

روش: این پژوهش با استفاده از روش کیفی از نوع مطالعه موردی ژرفانگر و با مطالعه الگوی رفتاری ۱۲ نفر از دانشجویان نمونه اجرا شد. با دانشجویانی که به روش نمونه‌گیری غیراحتمالی قضاوتی و با نظر فرماندهان صف انتخاب شده بودند، مصاحبه شد و داده‌ها به روش تحلیل محتوای جهت‌دار، تحلیل شد. برای بالابردن اعتبار و پایایی پژوهش به استفاده از روش‌های مختلف از جمله تدوین چارچوب نظری و استفاده از منابع متعدد و مرتبط توجه زیادی شد. همچنین امکان دسترسی به مجموعه یادداشت‌ها و مصاحبه‌های ضبط شده برای بررسی دوباره و در صورت لزوم تحلیل مجدد آنها وجود دارد.

یافته‌ها: براساس داده‌های حاصل از مصاحبه‌ها، ویژگی‌های فرمانده صف شامل صداقت، سعه صدر، حسن خلق، آراستگی ظاهری، حفظ کرامت و شخصیت دانشجو، عادل بودن، همراهی با دانشجو و عامل بودن مری به آنچه می‌گوید، از نظر دانشجویان در نهادینه شدن آنچه می‌آموزند نقش دارد.

نتایج: فرماندهان باید خود عامل به آنچه می‌گویند باشند و قبل از آنکه رفتاری از دانشجویان بخواهند خودشان به آن عمل کنند و همچنین در تمام اموری که خواهان نهادینه شدن آن در دانشجویان هستند همراه آنها باشند، زیرا آنها فرمانده را الگوی خود می‌دانند.

کلیدواژه‌ها: نهادهای سازی رفتار، رفتارهای حرفه‌ای، دانشگاه علوم انتظامی امین، فرمانده صف

□ استناد: بختیاری، لطفعلی؛ شایگان، فریبا. (۱۳۹۹). نقش فرماندهان صف در نهادهای سازی رفتارهای حرفه‌ای پلیسی در دانشجویان دانشگاه علوم

انتظامی امین. فصلنامه پژوهش‌های مدیریت/انتظامی، ۱۵(۲)، صص ۲۳۷-۲۵۴.

۱. دانشیار گروه مدیریت راهبردی، دانشکده فرماندهی و ستاد، دانشگاه علوم انتظامی امین. عضو پیوسته انجمن پژوهش‌های انتظامی ایران. رایانامه: abakhti51@yahoo.com

۲. استاد گروه جامعه‌شناسی، دانشکده منابع سازمانی، دانشگاه علوم انتظامی امین. عضو پیوسته انجمن پژوهش‌های انتظامی ایران. نویسنده مسئول). رایانامه: shayegan_fa@yahoo.com

مقدمه

جامعه به‌عنوان سیستمی پویا و در حال تکامل برای بقا و دوام خود نیاز به بازتولید دائمی نیروهای متخصص برای مشاغل مختلف و رفع نیازهای جامعه دارد. امروزه فراگیری مشاغل به‌دلیل پیچیده و فنی بودن آنها نیاز به آموزش دارد و هرچه مشاغل مهمتر و حساس‌تر باشند، مدت زمان آموزش بیشتر و تخصصی‌تر می‌شود. آموزش مشاغل به افراد جدید، نیاز به امکانات آموزشی، فضای مناسب و مواد آموزشی متناسب با آن شغل دارد. پس از آن نیاز به نیروی انسانی مستعد و توانمند و با انگیزه برای فراگیری است که با استفاده از امکانات تخصصی، آموزش لازم را فراگیرد. اگر تمام امکانات فراهم باشد ولی نیروی انسانی آموزش‌های فراگرفته را نهادینه نکند و آنها را در قالب رفتار ارائه ندهد، جز صرف انرژی و هدر رفتن هزینه‌ها چیزی عاید سازمان و جامعه نمی‌شود (شایگان، ۱۳۸۸، ص ۳۴۳).

یکی از مشاغل بسیار مهم و حیاتی جامعه، شغل پلیسی است که برای حفظ نظم و امنیت جامعه ایجاد شده است. این شغل به دلیل ارتباط با یکی از اساسی‌ترین نیازهای جامعه و ارتباط مستقیمی که با مردم دارد، نیاز به آموزش‌های تخصصی و فنی دارد. نیروی انتظامی در همین راستا، دانشگاه علوم انتظامی را تشکیل داد تا با امکانات آموزشی لازم، کارکنان متخصص و کارآمد، فضای مناسب، منابع آموزشی و اساتید متخصص و مجرب وظیفه آموزش پلیس را انجام دهد و نیروی پلیس با آموزش کامل، مهارت‌های شغلی را به‌خوبی فراگیرد. هدف دانشگاه علوم انتظامی امین آموزش و تربیت افسران شایسته، متدین و متخصص در تراز نظام جمهوری برای تأمین نظم و امنیت جامعه و دفاع از ارزش‌های انقلاب اسلامی است. به همین منظور علاوه بر درس نظری و تخصصی، آموزش‌های عملی و تربیتی متناسب با شغل پلیسی ارائه می‌شود. زمانی می‌توان ادعا کرد که رفتار پلیسی در دانشجویان نهادینه شده که بدون وجود هر ناظر بیرونی، رفتار مدنظر را به خوبی انجام دهند. فرماندهان صف به دلیل ارتباط شبانه‌روزی با دانشجویان، نقش اساسی در نهادینه شدن رفتارهای آموخته شده در آنها دارند، بنابراین پژوهش حاضر با توجه به اهمیت موضوع و انتظار مسئولان دانشگاه علوم انتظامی امین از نحوه تربیت دانشجویان، به دنبال پاسخگویی به این پرسش اصلی است که: نقش فرماندهان صف دانشجویی در نهادینه‌سازی رفتار حرفه‌ای دانشجویان دانشگاه علوم انتظامی چگونه است؟؛ همچنین ویژگی‌های فرمانده صف چقدر در نهادینه شدن نظم در دانشجویان تأثیر دارد و شیوه عمل آنها در نظارت بر دانشجو و همراهی با دانشجو چگونه است؟

پیشینه: در جستجوی پژوهش‌های مرتبط با موضوع، چند پژوهش به طور مستقیم با موضوع مرتبط بود و تعدادی نیز تا حدودی مرتبط با موضوع بود که به آنها اشاره می‌شود. صیادی (۱۳۹۲) در پایان‌نامه خود با عنوان «تبیین ویژگی‌های اخلاق حرفه‌ای فرماندهان و مدیران ناجا از منظر قرآن و روایات و میزان عمل به آن» که به روش توصیفی - زمینه‌یابی با جامعه آماری ۴۰ نفر از فرماندهان، معاونان و رؤسای پلیس‌های تخصصی شاغل در ستاد انتظامی استان کرمانشاه و ۱۰ نفر از کارکنان صورت گرفت، به این نتیجه رسید که از دیدگاه فرماندهان، آنها به میزان زیادی از ویژگی‌های اخلاق حرفه‌ای از منظر قرآن و روایات پیروی می‌کنند و از دیدگاه کارکنان، میزان برخورداری فرماندهان از ویژگی‌های تقوا و اخلاص، حل مشکلات مردم و بصیرت و برخورد با انحرافات، کمتر از حد متوسط و در سایر ویژگی‌های عام و تخصصی اخلاقی در حد متوسط است. خانی (۱۳۹۳) در پایان‌نامه کارشناسی ارشد خود با عنوان «نقش دانش و عضویت در بهبود اخلاق حرفه‌ای کارکنان ناجا» که به روش پیمایشی با جامعه آماری کارکنان شاغل در ستاد ناجا انجام شد به این نتیجه رسید که بین دانش و اخلاق حرفه‌ای کارکنان رابطه تنگاتنگی وجود دارد و معنویت موجب بهبود اخلاق حرفه‌ای کارکنان می‌شود. شایگان (۱۳۸۹) در پژوهش خود با عنوان «بررسی شیوه‌های نهادینه کردن انضباط اجتماعی در شهروندان» به روش پیمایشی و با حجم نمونه ۴۰۰ نفری از جامعه آماری شهروندان مناطق ۳، ۶ و ۱۲ که طرح انضباط اجتماعی در محیط آنها اجرا شده بود و نیز ۱۲۸ نفر از دست‌اندرکاران و صاحب‌نظران حوزه اجرای انضباط اجتماعی، به این نتیجه رسید که رسانه‌ها با اقداماتی چون آموزش نظم و انضباط به مردم، نمایش فیلم، پویانمایی، اطلاع‌رسانی به مردم و حمایت از طرح انضباط اجتماعی، می‌توانند در نهادینه کردن نظم و انضباط اجتماعی نقش داشته باشند. همچنین شهرداری با تأمین زیرساخت‌های لازم (ایجاد پارکینگ، پارک، اصلاح پیاده‌روها، محصور کردن املاک فرسوده و مانند آن) می‌تواند در این زمینه کمک کند، خانواده‌ها با آموزش رعایت نظم و انضباط به فرزندان، کنترل آنها، رعایت قوانین و مقررات و اقدامات مشابه می‌توانند در این زمینه کمک کنند. در این پژوهش وظایفی هم برای مجلس، بسیج، مساجد و نیروی انتظامی برای نهادینه کردن نظم و انضباط اجتماعی در جامعه تعریف شده است. احمدی (۱۳۸۸) در پژوهش «تأثیر فرهنگ سازمانی پلیسی بر نهادینه کردن انضباط دانشجویان دانشگاه علوم انتظامی» که به روش پیمایشی و با جامعه آماری دانشجویان دانشگاه علوم انتظامی و با حجم نمونه ۳۵۲ نفر انجام داد، به این نتیجه رسید که از نظر

دانشجویان سه عامل شیوه رهبری، ساختار و آموزش بر نهاده‌ی نه‌کردن انضباط در دانشجویان موثر است. مبانی نظری: زمانی‌گویند چیزی، فکری، یا پدیده‌ای نهاده‌ی نه‌شده که در روند استواری مبتنی بر سازمان یافته شدن، نظام‌مند شدن و ثابت شدن قرار گیرد و نقش و کارکردهای آن مشخص شود. در این صورت هست که ما در معرض نهاده‌ی نه‌شدن آن پدیده هستیم (محسنی، ۱۳۸۰، ص ۴۳۲). الگو در نهاده‌ی نه‌سازی از جایگاه حساسی برخوردار است زیرا الگوی صالح مردم را به اصلاح می‌رساند و الگوی فاسد مردم را به فساد می‌کشد. حضرت علی (ع) در این باره می‌فرماید: «وَلَقَدْ كَانَ فِي رَسُولِ اللَّهِ (ص) كَافٍ لَكَ فِي الْأُسُوءِ (نهج البلاغه، خطبه ۱۶۰)؛ پیروی کردن از رفتار رسول خدا و الگوگیری از پیامبر برای شما کافی است. پیامبرگرامی اسلام هم در این باره می‌فرماید: صِنْفَانِ مِنْ أُمَّتِي إِذَا صَلَحَا صَلَحَتْ أُمَّتِي وَإِذَا فَسَدَا فَسَدَتْ أُمَّتِي قَبِيلَ يَا رَسُولَ اللَّهِ وَ مَنْ هُمَا قَالَ الْفُقَهَاءُ وَالْأَمْرَاءُ. دو گروه از امت من هستند که اگر صالح شوند امت صالح شود و اگر فاسد شوند، امت فاسد شود. گفتند: آنها چه کسانی هستند؟ فرمود: فقیهان و زمامداران (مجلسی، ۱۴۰۳، ص ۴۹)؛ زیرا این دو گروه اسوه و الگوی سایر مردم هستند و مردم از آنها پیروی می‌کنند، پس صلاح و فساد آنها در صلاح و فساد جامعه بسیار موثر است.

خداوند متعال در قرآن به دو روش اسوه‌پردازی می‌کند؛ یکی به صورت مستقیم و صریح افرادی را معرفی می‌کند و دیگران را متوجه آنها و پیروی از رفتارشان می‌کند. «لَقَدْ كَانَ لَكُمْ فِي رَسُولِ اللَّهِ أُسْوَةٌ حَسَنَةٌ» (به‌طور مسلم برای شما در زندگی رسول خدا سرمشق نیکویی بود) (احزاب / ۲۱) و «وَقَدْ كَانَتْ لَكُمْ أُسْوَةٌ حَسَنَةٌ فِي إِبْرَاهِيمَ وَالَّذِينَ مَعَهُ» (برای شما سرمشق خوبی در زندگی ابراهیم و کسانی که با او بودند وجود داشت) (ممتحنه / ۴) خداوند پیامبر اکرم (ص) را به‌عنوان نمونه‌ای عملی از الگوی یک انسان کامل در تمام ابعاد اخلاقی و رفتاری از قبیل مهربانی، عبادت، پایداری، عدالت، شجاعت، تلاش و سازندگی به جهانیان معرفی می‌کند. این صفات در قالب اسوه‌حسنة در قرآن به بشریت عرضه شده است (مکارم شیرازی، ۱۳۸۸، ص ۴۲۰). در حالت دوم قرآن با اینکه به طرح جلوه‌های زیبایی از رفتار و منش فرد یا گروهی می‌پردازد ولی به‌طور مستقیم دعوت به پیروی از رفتار آنها نمی‌کند «وَصَرَبَ اللَّهُ مَثَلًا لِلَّذِينَ آمَنُوا امْرَأَةٌ فِرْعَوْنُ» (و خدا برای کسانی که ایمان آورده‌اند، زن فرعون را مثل می‌زند) (تحریم / ۱۱). در ادامه به برخی از ویژگی‌های اسوه و مربی از دیدگاه اسلام و روانشناسی پرداخته می‌شود:

حسن خلق: حسن خلق یک اصطلاح دینی و اصطلاحی مرکب است. حسن به معنای زیبایی و

نیکی و خلق به معنای سنجیه و شمایل درونی است. حسن خلق نقطه اعتدال شهوت و غضب است و شامل مصاحبت نیک، تحمل مشکلات دیگران، دلسوزی برای آنان، حلم، صبر، کمک، صداقت، لطف، مراعات، مواسات، رفق و دیگر فضایل اخلاقی می‌شود (پسندیده، ۱۳۹۱، ص ۵۲). پیامبر خدا (ص) درباره اهمیت مهربانی و راه‌های نهادینه کردن این ویژگی خداپسندانه می‌فرماید: «تَهَادُوا تَحَابُّوا، تَهَادُوا فَإِنَّهَا تَذْهَبُ بِالضَّغَائِنِ» (کلینی، ۱۴۰۷، ج ۵، ص ۱۴۴) به یکدیگر هدیه دهید، تا نسبت به همدیگر با محبت شوید. به یکدیگر هدیه دهید؛ زیرا هدیه کینه‌ها را می‌برد. امام علی (ع) در سفارش به مردم، نقطه عطف جامعه سالم را اخلاق اسلامی و ارزش معنوی آن می‌دانند و در این باره می‌فرمایند: ای فرزندانم، گرامی‌ترین حسب و نسب، خلق نیکوست (ثقفی کوفی، ۱۳۷۳، ص ۱۶۳). اخلاق باید طبق آن چیزی باشد که می‌گوییم و به آن دعوت می‌کنیم: «کونوا دعاه الناس بغير السننکم» یعنی «با اعمالکم» (حسینی خامنه‌ای، ۱۳۷۰/۱۱/۲). مری در اجرای قانون، دو گونه می‌تواند عمل کند: یکی با بد اخلاقی، کج خلقی، عبوس بودن، تکبر، نخوت و مانند این‌ها؛ یکی هم با خوش اخلاقی و مهربانی، اما با قاطعیت. این نوع دوم باید معمول باشد؛ اعمال قاطعیت، به اضافه اخلاق خوب (حسینی خامنه‌ای، ۱۳۷۰/۱۱/۲).

محبت و مهربانی: محبت، عبارت است از احساس میل نسبت به چیزی که برای انسان، لذت بخش است. از نظر اسلام، محبت بیشترین نقش را در سازماندهی جامعه آرمانی انسانی دارد. ملاحظه نصوص (کتب روایی) به روشنی اثبات می‌کند که جامعه مطلوب انسانی در اسلام، جامعه‌ای است که براساس محبت مردم نسبت به یکدیگر شکل گیرد (محمدی ری شهری، ۱۳۹۳، ص ۲۵). در قرآن، یکی از صفات و ویژگی‌های پیامبر اکرم (ص)، رأفت، مهربانی و محبت آن حضرت معرفی شده است: «لَقَدْ جَاءَكُمْ رَسُولٌ مِّنْ أَنْفُسِكُمْ عَزِيزٌ عَلَيْهِ مَا عَنِتُّمْ حَرِيصٌ عَلَيْكُمْ بِالْمُؤْمِنِينَ رَءُوفٌ رَّحِيمٌ» (توبه/ ۱۲۸)؛ همانا پیامبری از جنس خودتان برای رسالت به سوی شما آمده است که تباهی و زیان شما بر او دشوار است و سخت به شما علاقه دارد و با مؤمنان، رئوف و مهربان است. مقام معظم رهبری در این زمینه می‌فرماید: برخورد با قانون‌شکن، برخورد با جنایت‌کار، برخورد با سلول بیمار این پیکر سالم، باید با قاطعیت انجام گیرد؛ اما در مقابل توده عظیم مردم مؤمن و مؤدب و با اخلاق، باید روح رأفت و رحمت، خود را نشان دهد (مقام معظم رهبری، ۱۳۸۳/۷/۱۵). پیامبر اکرم می‌فرماید: «أَمْرِي رَبِّي بِمَدَارَةِ النَّاسِ، كَمَا أَمْرِي بِأَدَاءِ الْفُرَائِضِ»؛ پروردگام مرا به مدارا کردن با مردم نیز فرمان داده است همان گونه که بانجام واجبات امر فرمود (پاینده، ۱۳۸۳، ص ۳۶).

تذکر دادن: تذکر دادن به متری و تکرار آن می‌تواند در یادآوری روش تربیتی و نهادینه کردن آن تأثیر داشته باشد. تذکر یعنی یادآوری کردن، یعنی به یاد آوردن کار یا چیزی که قبلاً در ذهن فرد بوده و انسان قبلاً نسبت به آن علم داشته است «فَذَكِّرْ إِنَّمَا أَنْتَ مُذَكِّرٌ»، لَسْتَ عَلَيْهِمْ بِمُصَيِّرٍ (غاشیه/ ۲۱ و ۲۲). پس تذکر بده که تو تنها تذکر دهنده‌ای. تو بر آنان سلطه گر نیستی. «وَذَكِّرْ فَإِنَّ الذِّكْرَى تَنْفَعُ الْمُؤْمِنِينَ» (ذاریات/ ۵۱) و (مؤمنان را) تذکر ده، زیرا تذکر و پند مؤمنان را سود می‌بخشد.

آراستگی: آراستگی و مرتب بودن ظاهر مربی در تأثیرگذاری تربیت او در متری تأثیرگذار است. اسلام به آراستگی توجه زیاد داشته و بزرگان این اصل را رعایت می‌کردند. در توصیف اخلاق و رفتار حضرت امام خمینی (ره) نوشته‌اند: امام خمینی دوست داشتند رویشان همیشه آراسته باشد، چهره ایشان همیشه تمیز باشد، امام در نجف هر وقت می‌خواستند به حرم مشرف شوند، همان‌طور که خانم ایشان می‌گویند، همیشه کفش‌هایشان را دستمال می‌کشیدند. یک آینه هم توی حیاط داشتند که جلوی آینه می‌رفتند و محاسنشان را شانه می‌زدند. عطر می‌زدند و از خانه بیرون می‌رفتند (رجایی، ۱۳۹۲، ص ۱۵۳).

عامل بودن مربی: انسان با وجود داشتن قوه فکر و تظاهر به استقلال عمل، تحت تأثیر اعمال دیگران هم هست. شخصی که نکات اخلاقی و تربیتی را آموزش می‌دهد و در واقع آمر به معروف است، ابتدا خود باید به آنچه به دیگران می‌آموزد عمل کند تا آموزش او تأثیرگذارتر بوده و نتایج مفیدی داشته باشد. به همین دلیل، قرآن کریم در آیه‌ای، نخبگان بنی اسرائیل را چنین نکوهش می‌کند: آیا مردم را به نیکی دعوت می‌کنید و خودتان را فراموش می‌کنید؟ «أَتَأْمُرُونَ النَّاسَ بِالْبِرِّ وَ تَنْسَوْنَ أَنْفُسَكُمْ» (بقره/ ۴۴). همچنین خداوند در قرآن کریم درباره‌عامل بودن مؤمنان به چیزی که بر زبان جاری می‌کنند؛ می‌فرماید: «يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لِمَ تَقُولُونَ مَا لَا تَفْعَلُونَ كَبُرَ مَقْتًا عِنْدَ اللَّهِ أَنْ تَقُولُوا مَا لَا تَفْعَلُونَ» (الصف/ ۲ و ۳)؛ ای کسانی که ایمان آورده‌اید! چرا سخنی می‌گویید که عمل نمی‌کنید؟ نزد خدا بسیار موجب خشم است که سخنی بگویید که عمل نمی‌کنید! (مکارم شیرازی، ۱۳۸۸، ص ۵۵۱).

معمد بودن مربی: یک رکن مهم در تربیت و نهادینه کردن آن، رابطه مطمئن و قابل اعتماد بین مربی و متری است. هرچه این رابطه قوی‌تر باشد و متری اعتماد بیشتری به مربی داشته باشد، اثرپذیری او بیشتر است و آنچه فرامی‌گیرد از استحکام و نفوذ بیشتری در ذهن برخوردار است، زیرا آموزه‌های خود را از یک منبع مطمئن و قابل اطمینان دریافت می‌کند (ارغوانی فلاح و موسوی نسب، ۱۳۹۷، ص ۲۰).

تغافل در تربیت: گاهی مربی باید خطاهای متربی را نادیده گیرد و خود را به تغافل بزند تا در زمان مناسب و حتی غیرمستقیم به او تذکر دهد. حضرت علی (ع) تغافل را موجب ستایش کار مربی می‌داند «تغافل کن که این کار تو مورد ستایش قرار می‌گیرد»؛ (تَغَافَلُ یَحْمَدُ امْرُکَ) (غررالحکم، ۱۳۸۱، حدیث ۴۶۷). توجه به عزت نفس متربی: در اسلام به ارزشمند بودن انسان و ایجاد تصور مطلوب و ارزشمند نسبت به خود و دیگران توجه خاصی شده است. در احکام فردی و اجتماعی و توصیه‌های اخلاقی و معاشرتی اسلام، عزت و کرامت انسان محوریت دارد (ناتانیل^۱، ۱۳۹۴، ص ۱۶۲) و همه جا سخن از احترام به شخصیت، آبرو و حرمت انسان است. رفتار مربی با متربی و برخورد او، قضاوت و نگرش متربی را از خود شکل می‌دهد. متربی از برخورد مربی با خودش، جایگاه خود را نزد او حدس می‌زند و درباره او نوعی قضاوت انجام می‌دهد. تکرار این برخوردها خود پنداره فرد را شکل می‌دهد. شکل‌گیری این خود پنداره، مسیرهای آتی زندگی فرد را تحت تأثیر قرار می‌دهد و او را به مسیر صلاح یا خدای ناخواسته انحراف، کج‌روی و انتقام‌جویی سوق می‌دهد. امام حسن عسگری (ع) را می‌فرمایند: «مَنْ وَعَظَ أَخَاهُ سِرًّا فَقَدْ زَانَهُ، وَمَنْ وَعَظَهُ عَلَانِيَةً فَقَدْ شَانَهُ»؛ هرکه برادر خود را نهانی موعظه کند، او را آراسته است و هرکه در برابر دیگران موعظه کند، او را زشتش کرده است (دلشاد تهرانی، ۱۳۹۳، ص ۳۵۶ به نقل از تحف العقول، ۳۶۸).

سعه صدر مربی: سعه صدر به معنای گشادگی و فراخی سینه، داشتن قدرت تحمل عقاید مخالف و گاه حتی پذیرش آن است. یکی از عوامل مؤثر در نهادینه کردن رفتار در دیگران، صبر و تحمل و سعه صدر مربی است (فرمehینی فراهانی و همکاران، ۱۳۸۸، ص ۷۲).

صداقت: راغب، صدق را مطابقت کردن گفتار با اعتقادات و با آنچه از آن خبر می‌دهد، تعریف می‌کند (کاظمی و همکاران، ۱۳۹۱، ص ۹۰). صدق، مقابل کذب است. صداقت و راستی یکی از فضایل بزرگی است که فطرت و سرشت آدمی بدان گرایش دارد و ارزش بودن و نیک دانستن آن، جزو ذات انسان است. این صفت پسندیده، نه تنها در گفتار، بلکه در نیت و عمل نیز باید تبلور یابد (کاظمی و همکاران، ۱۳۹۱، ص ۹۵). در روایات اسلامی، صفت زشت دروغ، کلید گناهان شمرده شده است؛ چنان‌که بسیاری از خوبی‌ها و نیکی‌ها، از صدق و راستی سرچشمه می‌گیرند (نصیری و حسینی، ۱۳۹۲، ص ۱۲۰). حضرت علی (ع) می‌فرمایند: «رهبر جامعه باید با مردم به راستی سخن گوید» (نهج البلاغه، خطبه ۱۰۸).

عمل به وعده: خداوند در این باره می‌فرماید: «مِنَ الْمُؤْمِنِينَ رِجَالٌ صَدَقُوا مَا عَاهَدُوا اللَّهَ عَلَيْهِ فَمِنْهُمْ مَن قَضَىٰ نَحْبَهُ وَمِنْهُمْ مَن يَنْتَظِرُ وَمَا بَدَّلُوا تَبْدِيلًا» (الأحزاب/ ۲۳)؛ در میان مؤمنان مردانی هستند که بر سر عهدی که با خدا بستند صادقانه ایستاده‌اند؛ بعضی پیمان خود را به آخر بردند (و در راه او شربت شهادت نوشیدند) و بعضی دیگر در انتظارند و هرگز تغییر و تبدیلی در عهد و پیمان خود ندادند (مکارم شیرازی، ۱۳۸۸، ص ۴۲۱). پیامبر اسلام (ص) درباره وعده دادن می‌فرماید: «الْمُنَافِقُ مَن إِذَا وَعَدَ أَخْلَفَ، وَإِذَا فَعَلَ أَفْسَىٰ، وَإِذَا قَالَ كَذَبَ» (مجلسی، ۱۴۰۳، ج ۷۲، ص ۲۰۷). منافق کسی است که هرگاه وعده دهد خلف وعده کند، هرگاه کاری کند آن را در بوق و کرنا کند و هرگاه سخن بگوید دروغ گوید.

اصل تسهیل: تسهیل و تیسیر به معنای آسان کردن است و مراد آن است که در هر حرکت تربیتی، راه‌های آسان و میسر به روی متریبی گشوده شود تا میل و رغبت به رفتن فراهم شود و با متریبی از سر ملایمت و مدارا رفتار شود تا بتواند راه را بر خود هموار سازد و طی طریق کند و به مقصود برسد (دلشاد تهران، ۱۳۹۳، ص ۱۶۸).

استدلال منطقی برای رفتار: دین اسلام، دین استدلال، منطق و برهان است. ذکر دلیل برای هر یک از دستورات دینی می‌تواند گرایش افراد را به انجام دستورات تسهیل کند. خداوند قرآن را برهان و نور آشکار معرفی می‌کند: «يَا أَيُّهَا النَّاسُ قَدْ جَاءَكُمْ بُرْهَانٌ مِّن رَّبِّكُمْ وَأَنْزَلْنَا إِلَيْكُمْ نُورًا مُّبِينًا» (النساء/ ۱۷۴). ای مردم، دلیل روشن از طرف پروردگارتان برای شما آمد و نور آشکاری به سوی شما نازل کردیم. بخشی هم از آموزه‌های قرآن در راستای نهاده‌سازی اخلاق و رفتار پسندیده و برحذر داشتن مسلمانان از رفتارهای ناپسند با استدلال علمی و منطقی است.

آموزش رفتار: آموزش در زمینه رفتارهای اخلاقی و اجتماعی به منظور افزایش دانش، مهارت و نگرش‌های افراد ضروری است. امام علی (ع) درباره آموزش می‌فرماید: بهترین کمک برای پرورش خرد، آموزش دادن است. براساس آنچه آمد و نظریه‌های روانشناسی مرتبط می‌توان به نقش فرماندهان در نهاده‌سازی رفتار حرفه‌ای دانشجویان پرداخت.

شکل ۱. جمع‌بندی ویژگی‌های مربی (اسوه تربیتی) از دیدگاه اسلام برای نهادینه کردن رفتار

ویژگی‌های الگو (مربی) در شکل ۱ نشان می‌دهد که بر این اساس، فرد مربی باید دارای صداقت، سعه صدر، حسن خلق و آراستگی ظاهری باشد و در تربیت متربی به حفظ کرامت و شخصیت او پرداخته و به تذکر و موعظه کردن با محبت و مهربانی اقدام کند، به نحوی که معتمد متربی باشد و در شرایطی لازم است که تغافل کرده و دائم امر و نهی نکند. مهمترین ویژگی مربی در دین اسلام، عامل بودن مربی به آنچه می‌گوید است و در واقع با عمل و رفتار خود امر و نهی به دیگران کند، نه فقط با تذکر دادن لسانی.

روش

با توجه به موضوع پژوهش که نهادینه کردن رفتار حرفه‌ای در دانشجویان دانشگاه علوم انتظامی است، روش پژوهش کیفی و از نوع مطالعه موردی و ژرفانگر است که با مطالعه الگوی رفتاری تعدادی از دانشجویان نمونه از نظر رفتار حرفه‌ای اجرا شد. جامعه آماری پژوهش، دانشجویان مصوب دانشگاه علوم انتظامی امین اعم از پسر و دختر است و از آنجا که قرار است دانشجویانی که رفتار حرفه‌ای پلیسی را نهادینه کرده‌اند و از این نظر سرآمد هستند پاسخگوی پرسش‌های پژوهش باشند، حجم نمونه برای مطالعه موردی از دانشجویان پسر کارشناسی هر سال تحصیلی ۲ نفر و هر سال تحصیلی دختران کاردانی هم ۲ نفر که در مجموع ۱۲ نفر

شد و با معرفی فرمانده صف مربوطه که شناخت کاملی از دانشجویان دارد انتخاب شدند. بنابراین نمونه‌گیری به صورت قضاوتی است و روش جمع‌آوری اطلاعات به شیوه مصاحبه عمیق است. برای تجزیه و تحلیل داده‌های مصاحبه‌های صورت گرفته، از تحلیل محتوای جهت‌دار برای پاسخ به پرسش‌های پژوهش استفاده شد. قابلیت اعتبار و پایایی پژوهش کیفی متفاوت از پژوهش کمی است. لینکلن و گوبا بررسی صحت پژوهش کیفی را به این طریق ارائه می‌دهند که در پژوهش کیفی پژوهشگر باید بتواند به صورتی معقول و مناسب عوامل را مشخص و بیان کند و مرزها و محدوده پژوهش را براساس چهارچوب نظری مشخص کند تا پژوهش روا باشد. راه دیگر این است که داده‌ها را تقویت کرد؛ یعنی داده‌ها را از منابع گوناگون جمع‌آوری کرد (مارشال و راسمن، ۱۳۷۷: ۱۹۹-۱۹۶)؛ برای شفاف کردن، تأیید کردن و تقویت پژوهش از چندین منبع داده‌ها جمع‌آوری شد. در این پژوهش توجه زیادی به استفاده از روش‌های مختلف برای بالابردن اعتبار و پایایی پژوهش شد، از جمله در چارچوب نظری پژوهش دقت زیادی شد و منابع متعدد و مرتبطی مطالعه شد. در یک مطالعه کیفی، اعتبار اشاره بر میزانی دارد که مشاهده محقق توانسته است پدیده مورد مطالعه یا متغیرهای مربوط به آن را منعکس کند (کاله^۱، ۱۹۹۶، ص ۲۳۸)؛ همچنین در تدوین گزارش‌ها، سعی پژوهشگران بر آن بود تا مطالبی که به خوانندگان در قالب نتایج ارائه می‌شود از صحت و سقم بالایی برخوردار باشند، همچنین مجموعه یادداشت‌ها و مصاحبه‌های ضبط شده برای بازرسی قابل ارائه است.

یافته‌ها

یافته‌های جمعیت‌شناختی: با توجه به جدول ۱، از بین ۱۲ دانشجوی مصاحبه شده که فرماندهان آنها به عنوان دانشجویان نمونه‌ای که رفتار پلیسی را در حیطه دانشجویی نهادینه کرده‌اند و از نظر انضباط، اخلاق و تدین جزء دانشجویان شاخص هستند، ۵ نفر زن و ۷ نفر مرد بودند.

جدول ۱. فراوانی و درصد جنسیت مصاحبه‌شوندگان

ردیف	جنس	فراوانی	درصد
۱	زن	۵	۴۱/۶
۲	مرد	۷	۵۸/۳
۳	جمع	۱۲	۱۰۰

همچنین سن مصاحبه‌شوندگان بین ۲۰ تا ۳۲ سال بود که ۷ نفر آنها دانشجویان مصوب بوده و بین ۲۰ تا ۲۲ سال سن داشتند و مابقی جزء دانش‌آموختگان دختر و پسر، یا درجه‌داران زنی بودند که در مجتمع آموزش عالی زنان پلیس در حال تحصیل بودند. میانگین سن مصاحبه‌شوندگان ۲۳/۸ سال بود. از آنجا که ویژگی‌های والدین در تربیت فرزندان و نهادینه کردن نظم و انضباط آنان تأثیر دارد، از دانشجویان درباره تحصیلات و شغل والدین پرسش شد که پدر ۴ نفر از دانشجویان دارای تحصیلات عالی (فوق دیپلم و لیسانس) بودند و ۳ نفر آنها دیپلم و ۴ نفر زیر دیپلم و ۱ نفر آنها بی‌سواد بود. مادر ۳ نفر از دانشجویان دارای تحصیلات عالی (فوق دیپلم و لیسانس) بودند و ۱ نفر آنها دیپلم و ۷ نفر زیر دیپلم و ۱ نفر آنها بی‌سواد بود. در کل می‌توان گفت میانگین تحصیلات پدر آنها دیپلم و مادر این دانشجویان زیر دیپلم است.

جدول ۲. فراوانی و درصد شغل پدر مصاحبه‌شوندگان

ردیف	شغل	فراوانی	درصد
۱	کشاورز	۴	۳۳/۳
۲	پاسدار	۲	۱۶/۶
۳	پلیس	۱	۸/۳
۴	فرهنگی	۲	۱۶/۶
۵	آزاد	۳	۲۵
۶	جمع	۱۲	۱۰۰

چنانچه جدول ۲ نشان می‌دهد شغل پدر ۴ نفر از دانشجویان نمونه کشاورز بوده و ۲ نفر آنها پاسدار و ۱ نفر پلیس و پدر ۲ نفر از مصاحبه‌شوندگان معلم و ۳ نفر شغل آزاد داشتند که نشانگر این است که این دانشجویان از اقشار متوسط و پایین جامعه هستند. همچنین شغل مادر ۸ نفر از دانشجویان نمونه خانه‌دار بوده و ۳ نفر آنها فرهنگی و ۱ نفر بسیجی فعال بوده است.

یافته‌های مصاحبه

۱- ویژگی‌های فرمانده چقدر در نهادینه شدن نظم در شما تأثیر دارد؟ بیشتر مصاحبه‌شوندگان فرمانده خود را الگوی خود می‌دانستند؛ دانشجوی «الف» در این باره گفته است:

«فرمانده من کاملاً برای من الگو است. نظم را خودش کاملاً رعایت می‌کند. من فکر می‌کردم فرمانده

باید از بچه‌ها فاصله بگیرد ولی اینجا دیدم که فرمانده کاملاً با دانشجویان همراه است و در تعامل نزدیک است. من به عدالت فرمانده ام ایمن دارم، لذا اگر موردی هم پیش بیاید مثلاً ندادن مرخصی، چون او را قبول دارم می‌پذیرم و معتقدم او ممکن است مواردی را می‌داند که ما نمی‌دانیم».

دانشجو «ب» هم معتقد است:

«فرمانده من واقعاً الگوی خوبی برای من است. من به تمام حرکات و کارهای او توجه می‌کنم و الگو می‌گیرم. برای من فرمانده از نظر زندگی کردن، نحوه رفتارش با فرزندش و اینکه در حال تحصیل کارشناسی ارشد است، نمونه است. دوست دارم مثل او باشم».

دانشجوی «ج» گفته است:

«فرمانده الگو است باید خودش عامل باشد. فرمانده من روحیه مذهبی داشت. خودش صف اول نماز جماعت بود».

دانشجوی «د» گفته است:

«فرمانده من کامل است، خوشرویی دارد و نمی‌گذارد دوری از پدر و مادر را حس کنیم. برای همه بچه‌ها الگو است. اقتدار ایشان هم بالاست. فرمانده‌ای هستند که طبق مشکل و با عدالت مرخصی می‌دهند».

دانشجوی «و» در این باره گفته است:

«فرمانده من خیلی محبوب بچه‌ها نیست و شاید به دلیل سخت‌گیری‌هایی است که می‌کند. دلسوز هست ولی چون سخت‌گیری می‌کند، قبولش ندارند. بعد معنوی قوی دارد. از نظر انضباطی و خدمت به نظام و بعد اعتقادی فرمانده برای من نمونه است».

بیشتر دانشجویان فرماندهان را الگوی خوبی برای خود می‌دانستند و از نظم، رفتار خوب، عدالت، دلسوزی و سایر ویژگی‌های آنها راضی بودند و معتقد بودند فرماندهان آنها قبل از آنکه رفتاری از دانشجویان بخواهند خودشان به آن عمل می‌کنند؛ البته برخی از دانشجویان هم رفتار فرمانده را مناسب نمی‌دانستند، به عنوان مثال دانشجویی گفته است: «نظامی الگویش فرمانده است. فرمانده بعضاً دانشجویان را عقده‌ای بار می‌آورد. گاهی رفتارهای خیلی تند دارد و تنبیهات بدی می‌کند. رفتارهای بد هم در فرماندهان هست، استرس به بچه‌ها وارد می‌کنند».

دانشجوی «ز» در این باره گفته است:

«فرماندهان الگوی کاملی برای من نبودند خیلی کارهای خوب آنها را می‌گرفتم و معتقد بودم که نقاط ضعف و ایرادات آن را نداشته باشم. مثلاً برخی برخوردهای آنها را با دانشجویان درست نمی‌دانستم و به خودم می‌گفتم اگر من جای او بودم چه کار می‌کردم و فقط نقد نمی‌کردم».

۲- شیوه عمل فرمانده در نظارت بر دانشجو چگونه است؟ دانشجوی «الف» در این باره گفته است:

«فرمانده نظارت از دور را دارد و برخی مواقع هم تذکر می‌دهد».

دانشجوی «ب» گفته است: «فرمانده من رفتار و کردارش کاملاً نظامی است. حتی راه رفتنش هم نظامی است. جذبه بالایی دارد و البته همراه با رأفت و رحمت است. ما از او نمی‌ترسیم ولی از او حساب می‌بریم». دانشجوی «م» گفته است: «فرمانده ما نظم و اقتدار خیلی خوبی دارند و اخلاق پلیسی و اخلاق یک فرد مسلمان را دارند. بچه‌ها را اذیت نمی‌کنند. در مرخصی دادن عدالت را رعایت می‌کنند و کرامت دانشجویان را حفظ می‌کنند».

دانشجوی «ش» گفته است: «اخلاق خوبی دارند. عدالت دارد و طبق آیین‌نامه‌ها عمل می‌کند تا جایی که امکان داشته باشد به بچه‌ها کمک می‌کند». چنانچه دانشجویان در مصاحبه مطرح کردند، فرماندهان به نحوی رفتار می‌کنند که شئونات آنها رعایت شود و کنترل و نظارت هم صورت پذیرد.

۳- شیوه عمل فرمانده در همراهی با دانشجو چگونه است؟ دانشجوی «الف» گفته است:

«فرمانده خودش همراه ما است مثلاً در ورزش خودش حضور دارد، رابطه دوستانه را با دانشجو دارد». دانشجوی «د» گفته است: «ایشان حتی جمعه‌ها هم به ما سر می‌زدند و با ما فوتبال بازی می‌کردند و در کوه با ما وسطی بازی کردند. فرمانده ما با ما نماز می‌آید و برمی‌گردد».

دانشجوی «و» می‌گوید: «گاهی فرمانده می‌آید و با دانشجویان نظافت می‌کند و در عمل نشان می‌داد که چگونه باید رفتار شود. خیلی همراه بچه‌ها بود ولی باید اقتدارش را هم حفظ می‌کرد».

دانشجوی «س» می‌گوید: «فرمانده ما بحث فیس تو فیس را مطرح کرد که هر کس مشکل دارد، بنشینند و با او به راحتی صحبت کند و او به خوبی گوش می‌کند و بچه‌ها درد دل می‌کنند. به موقع به کارهای آنها رسیدگی می‌کند و به خاطر دانشجویان هر کاری می‌کند و به هر جایی می‌زند که مشکل آنها حل شود. از دانشجو دفاع می‌کند. به موقع شوخی می‌کند، به موقع کار می‌خواهد. مثل برادر است». با توجه به جدول ۳. ویژگی‌های خوب فرماندهان موجب نهادینه شدن رفتار حرفه‌ای در دانشجویان می‌شود.

جدول ۳. خلاصه ویژگی‌های تأثیرگذار فرماندهان در نهادینه کردن رفتار حرفه‌ای در دانشجویان

ردیف	ویژگی‌های فرمانده	فراوانی
۱	عامل بودن به آنچه می‌گوید	۵
۲	رفتار عادلانه با دانشجویان	۳
۳	الگوی رفتاری مناسب	۵
۴	برخورداری از روحیه مذهبی	۳
۵	خوشرویی و رفتار و اخلاق خوب	۷
۶	برخورداری از اقتدار و جدیت بالا	۴
۷	رعایت نظم و انضباط	۴
۸	داشتن رفتار نظامی	۴
۹	همراه بودن با دانشجو	۵

شکل ۲. الگوی نهایی و ویژگی‌های مؤثر فرمانده در نهادینه کردن رفتار حرفه‌ای

فرمانده صف به‌عنوان الگوی عملی رفتار حرفه‌ای پلیسی، تأثیر زیادی بر نهادینه کردن این گونه رفتارها دارد زیرا دانشجویان اغلب بدون هیچ شناختی از رفتار پلیسی وارد دانشگاه می‌شوند و فرماندهان اولین مربیان و الگوهای این دانشجویان هستند که باید با آموزش‌های عملی و نظری و رفتارهای مناسب خود به نهادینه کردن رفتار پلیسی در دانشجویان بپردازند. از نظر دانشجویان، فرماندهان صف با سه شاخص اخلاق مداری و حفظ کرامت دانشجویان و رأفت و خوشرویی و عامل بودن به آنچه از دانشجویان می‌خواهند و نظامی بودن و رعایت اصول نظامی‌گری و پلیس نمونه بودن می‌توانند در دانشجویان اثرگذار باشند، مجموع شاخص‌ها در شکل ۲ آمده است.

بحث و نتیجه‌گیری

از بین ۱۲ دانشجوی مصاحبه شده که فرماندهان آنها به‌عنوان دانشجویان نمونه‌ای که رفتار پلیسی را در حیطه دانشجویی نهادینه کرده‌اند و از نظر انضباط، اخلاق و تدین جزء دانشجویان شاخص هستند، ۵ نفر زن و ۷ نفر مرد بودند. میانگین سن مصاحبه‌شوندگان ۲۳/۸ سال بود و ساکن ۱۰ استان کشور بودند. میانگین تحصیلات پدر این دانشجویان دیپلم و میانگین تحصیلات مادر آنها زیر دیپلم بود. شغل پدر ۴ نفر از دانشجویان نمونه کشاورز، ۳ نفر پاسدار و پلیس، ۲ نفر معلم و ۳ نفر آزاد بود و شغل مادر ۸ نفر از دانشجویان خانه‌دار و ۳ نفر آنها فرهنگی و ۱ نفر بسیجی فعال بود که درکل نشانگر این است که این دانشجویان از اقشار متوسط و پایین جامعه هستند.

این پژوهش به نقش فرمانده بر نهادینه‌سازی رفتار تأکید داشت که مبانی نظری از دیدگاه دینی نشان داد که مربی باید دارای صداقت، سعه صدر، حسن خلق و آراستگی ظاهری باشد و در تربیت متربی به حفظ کرامت و شخصیت او پرداخته و به تذکر و موعظه کردن با محبت و مهربانی اقدام کند، به نحوی که برای متربی قابل اعتماد باشد. همچنین در شرایطی لازم است که تغافل کرده و دائم امر و نهی نکند. مهمترین ویژگی مربی در دین اسلام، عامل بودن مربی به آنچه می‌گوید است و در واقع با عمل و رفتار خود (نه فقط با تذکر لسانی) به دیگران امر و نهی کند.

نتایج پژوهش درباره پرسش اول این بود که بیشتر مصاحبه‌شوندگان فرمانده خود را الگوی خود می‌دانستند و از نظم، رفتار خوب، عدالت، دلسوزی و سایر ویژگی‌های آنها راضی بودند و معتقد بودند

فرماندهان آنها قبل از آنکه رفتاری از دانشجویان بخواهند خودشان به آن عمل می‌کنند، آنها به نحوی رفتار می‌کنند که شئونات دانشجویان رعایت شود و کنترل و نظارت هم صورت پذیرد. سایر ویژگی‌های فرمانده مانند عامل بودن به آنچه می‌گوید، رفتار عادلانه با دانشجویان، روحیه مذهبی داشتن، اقتدار و جدیت بالا داشتن، رفتار نظامی داشتن و همراه دانشجوی بودن هم موجب نهاده شدن رفتار حرفه‌ای در دانشجویان شده است. در پاسخ به پرسش دوم مبنی بر شیوه عمل فرمانده صف در نظارت بر دانشجویان، یافته‌های مصاحبه‌ها نشان داد که نظارت فرماندهان به نحوی است که ضمن رعایت شأن دانشجویان (بیشتر به صورت غیرمستقیم و از دور) کنترل و نظارت هم صورت می‌پذیرد. همچنین در پاسخ این پرسش که شیوه عمل فرمانده صف در همراهی با دانشجو چگونه است؟ صحبت‌های دانشجویان نشان از همراهی فرماندهان با آنان در نماز جماعت، اردوها، ورزش و گاهی در نظافت و انجام امور محوله است و گاهی نیز در روزهای تعطیل به دانشجویان سرزده و پای صحبت و درد دل آنها می‌نشینند.

یافته‌های این پژوهش علاوه بر اینکه با مبانی نظری مرتبط همخوانی داشت، با یافته‌های صیادی (۱۳۹۲) مبنی بر این که از دیدگاه فرماندهان، آنها به میزان زیادی از ویژگی‌های اخلاق حرفه‌ای از منظر قرآن و روایات پیروی می‌کنند، همخوانی داشت (گفتنی است در آن پژوهش از دیدگاه کارکنان، میزان برخورداری فرماندهان از ویژگی‌های تقوا و اخلاص، حل مشکلات مردم و بصیرت و برخورد با انحرافات، کمتر از حد متوسط و در سایر ویژگی‌های عام و تخصصی اخلاقی در حد متوسط بود)؛ همچنین با نتایج پژوهش احمدی (۱۳۸۸) مبنی بر این که شیوه رهبری در نهادهای صف در دانشجویان تأثیر دارد، همخوانی داشت و در این پژوهش دانشجویان به تأثیر شیوه فرماندهی بر نهاده شدن اخلاق حرفه‌ای تأکید داشتند.

پیشنهادها

براساس یافته‌های مصاحبه‌ها، پیشنهادها، پیشنهادهای زیر برای تأثیرگذاری بیشتر فرماندهان صف در نهاده شدن رفتار حرفه‌ای دانشجویان ارائه می‌شود:

- نظارت و کنترل مستمر بر اجرای صحیح و یکنواخت دستورالعمل‌های مرتبط با نهاده شدن رفتار حرفه‌ای در دانشجویان بسیار ضروری است و هماهنگی بین فرماندهان و انضباط‌پذیری خودشان در این امر تأثیر زیادی دارد؛

- یک صدایی و هماهنگی بین کلیه ارکان دانشگاه که در ارتباط با دانشجو هستند در انتقال رفتار حرفه‌ای و آموزش‌های انضباطی به دانشجویان تأثیر بسزایی دارد؛ بنابراین علاوه بر تدوین شیوه‌نامه‌ها و دستورالعمل‌های مرتبط، الزام همگی به رعایت این دستورالعمل‌ها موجب می‌شود که دانشجو از همه یک رویه واحد ببیند و آن رفتار را در خود نهادینه کند؛
- عامل بودن خود فرماندهان و رعایت سلسله مراتب و احترامات نظامی بین خودشان (که زیر ذره‌بین دانشجویان قرار دارند) و همچنین تأیید یکدیگر در نزد دانشجویان، الگوی مناسبی برای آنها خواهد بود؛
- انتخاب و گزینش صحیح فرماندهان، آموزش و توانمندسازی آنها و سپس اعتماد کامل به آنها و دادن اختیارات لازم به فرماندهان به نحوی که تصمیم‌گیرنده نهایی در باره دانشجو باشند؛
- تدوین شرح شغل دقیق فرماندهان صف، منشی و سرگروه‌بان‌های واحدهای دانشجویی و نظارت بر اجرای دقیق وظایف آنها؛
- برگزاری کارگاه‌های یک‌روزه برای توجیه روانشناختی و انضباطی سرگروه‌بان‌ها و منشی گروهان‌ها؛
- با توجه به تأکید دین مبین اسلام بر ویژگی‌های اسوه و الگو و نیز اهمیتی که مبانی علمی به این موضوع داده‌اند و توجه خاصی که دانشجویان مصاحبه‌شونده به بحث الگوپذیری از فرماندهان داشتند، باید در انتخاب فرماندهان دقت زیادی شده و با آموزش‌ها و کارگاه‌های متعدد در درونی کردن اخلاق اسلامی در آنها تلاش مضاعف صورت پذیرد.

سپاسگزاری

پژوهشگران بر خود لازم می‌دانند از کلیه دانشجویانی که در مصاحبه شرکت کرده و با صبر و حوصله و اختصاص وقت کافی به پرسش‌ها پاسخ دادند و این پژوهش را به ثمر رساندند، تشکر و قدردانی کنند.

فهرست منابع

قرآن کریم.

احمدی، محمدحسین. (۱۳۸۸). تأثیر فرهنگ سازمانی پلیسی بر نهادینه کردن انضباط دانشجویان دانشگاه علوم انتظامی. *فصلنامه*

مطالعات مدیریت انتظامی، ۴(۳)، صص ۳۸۴-۴۱۲. قابل بازیابی از:

<https://www.sid.ir/fa/journal/ViewPaper.aspx?id=128988>

ارغوانی فلاح، وحید و موسوی نسب، سیدمحمدصادق. (۱۳۹۷). قرآن و روش‌های گرایشی در تربیت مناسکی. *مجله معرفت*،

- ۲۷(۳)، صص ۱۵۲۶. قابل بازیابی از: <http://www.magiran.com/view.asp?Type=pdf&ID=1857220&l=fa>
- پاینده، مصطفی. (۱۳۸۳). *چهل حدیث*. تهران: مهر خوبان.
- پسندیده، عباس. (۱۳۹۱). چپستی، حسن خلق و چگونگی تأثیر آن بر روابط اجتماعی. *فصلنامه علوم حدیث*، ۱۷(۶۶)، صص ۴۹-۷۷. قابل بازیابی از: http://hadith.riqh.ac.ir/article_3886.html
- ثقفی کوفی، ابراهیم. (۱۳۷۳). *الغارات*. محمدباقر کمره‌ای، مترجم. تهران: عطارد.
- حسینی خامنه‌ای، سیدعلی. (۱۳۸۳/۷/۱۵). *بیانات در دانشگاه علوم انتظامی امین*.
- حسینی خامنه‌ای، سیدعلی. (۱۳۷۰/۱۱/۲). *بیانات در دیدار جمعی از فرماندهان نیروی انتظامی*.
- خانی، علی. (۱۳۹۳). *نقش دانش و عضویت در بهبود اخلاق حرفه‌ای کارکنان ناجا*. پایان‌نامه کارشناسی ارشد. دلشاد تهرانی، مصطفی. (۱۳۹۳). *سیری در تربیت اسلامی*. تهران: دریا.
- رجایی، غلامعلی. (۱۳۹۲). *برداشت‌هایی از سیره امام خمینی (س)*. تهران: مؤسسه تنظیم و نشر آثار امام خمینی (س).
- شایگان، فریبا. (۱۳۸۸). بررسی عوامل مؤثر بر خواب آلودگی دانشجویان در کلاس درس. *فصلنامه مطالعات مدیریت انتظامی*، ۴(۳)، صص ۳۴۲-۳۶۲. قابل بازیابی از: <https://www.sid.ir/Fa/Journal/ViewPaper.aspx?ID=128982>
- شایگان، فریبا. (۱۳۸۹). *بررسی شیوه‌های نهادینه کردن انضباط اجتماعی در شهروندان*. تهران: دانشگاه علوم انتظامی امین.
- صیادی، محمد. (۱۳۹۲). تبیین ویژگی‌های اخلاق حرفه‌ای فرماندهان و مدیران ناجا از منظر قرآن و روایات و میزان عمل به آن. پایان‌نامه کارشناسی ارشد مدیریت و فرماندهی. دانشگاه علوم انتظامی امین.
- عزرا الحکم و درر الکلم. (۱۳۸۵). محمدعلی انصاری، مترجم. تهران: انتشارات امام عصر (عج).
- فرمehنی فراهانی، محسن؛ میرزا محمدی، محمدحسن و امیرسالاری، علی. (۱۳۸۸). بررسی تربیت اخلاقی از منظر امام صادق (ع) (مبانی، اصول، روش‌های تربیتی). *فصلنامه دانشور رفتار*، ۱۶(۳۹)، صص ۶۵-۷۹. قابل بازیابی از: http://tlr.shahed.ac.ir/browse.php?a_id=515&sid=1&slc_lang=fa
- کاظمی، مصطفی؛ داودی؛ پرویز و رجایی، سیدمحمد کاظم. (۱۳۹۱). صداقت در مقایسه با شفافیت در بازار اسلامی. *نشریه معرفت اخلاقی، معرفت/اخلاقی*، ۳(۱۰)، صص ۸۹-۱۱۶. قابل بازیابی از: <https://www.noormags.ir/view/fa/articlepage/952683/>
- مارشال، کاترین و راسمن، گرچن ب. (۱۳۷۷). *روش تحقیق کیفی*. پارسائیان، علی و اعرابی، سیدمحمد، مترجمان. چاپ دوم. تهران: دفتر پژوهش‌های فرهنگی.
- مجلسی، محمدباقر. (۱۴۰۳ ه.ق). *بحار الأنوار الجامعة لدرر اخبار الأئمة الأطهار*. بیروت: دار احیاء التراث العربی مؤسسه الوفاء.
- محسنی، منوچهر. (۱۳۸۰). *جامعه‌شناسی*. تهران: طهوری.
- محمدی ری شهری، محمد. (۱۳۹۳). *دوستی در قرآن و حدیث*. سیدحسن اسلامی، مترجم. تهران: دارالحدیث.
- مکارم شیرازی، ناصر. (۱۳۸۸). *متن ترجمه قرآن عربی فارسی*. قم: پژوهش‌های اندیشه.
- ناتانیل، براندن. (۱۳۹۴). *تاب روانشناسی عزت نفس*. مهدی قراچه‌داغی، مترجم. چاپ سیزدهم. تهران: نخستین.
- نصیری، عزت‌اله و حسینی، نجمه. (۱۳۹۲). ارزش‌های اخلاقی مؤثر در سلامت سازمان از منظر کلام معصومان (ع). *فصلنامه اسلام و پژوهش‌های مدیریت*، ۱۳(۱)، صص ۱۱۵-۱۳۶. قابل بازیابی از: <http://modiriyati.nashriyat.ir/node/75>
- نهیج‌البلاغه. (۱۳۸۵). محمدتقی جعفری تبریزی، مترجم. چاپ نهم. تهران: دفتر نشر فرهنگ اسلامی.